

Основни познания по Теджуид

*Сюлейман Хилми
1330 г. хиджра*

Предговор

В името на *Аллах*, Всемилостивия, Милосърдния,

Скъпи братя и сестри, брошурата, която държите в ръцете си е превод на книгата "*Мусаххих ет-Теджуид*", на Сюлейман Хилми (*Аллах* да се смили над този учен), издадена 1330 г. по *хиджра*. Много са причините да спрем своя избор върху нея. Тя носи в себе си много достоинства. Нейното изложение е кратко и сбито, което я прави лесна за заучаване и запомняне, но в същото време е много съдържателна и полезна, защото съдържа всички важни въпроси, касаещи науката *теджуид*. Всичко това я прави изключително ценно помагало за всеки един, насочил усилията си в нейното изучаване.

Като цяло този скромнен превод е направен без да се променя оригиналният текст, но на отделни места са внесени някои допълнения и корекции, съобразно всеобщоутвърдените норми от учените по *теджуид*. Превода започва с текста от полетата на книгата, защото те съдържат разяснения на местопроизношенията и качествата на буквите, които са основата върху, която се гради правилното четене, а по-нататък продължава с текста от вътрешната ѝ част, която съдържа разяснение на правилата, базиращи се на горепосочените местопроизношения и качества. Въпросите, които се третират едновременно в полетата и вътрешната част на книгата са събрани на едно място. С изключение на схематичната рисунка на местопроизношенията, която е част от оригинала, останалите картинки са взети от книгите "Местопроизношения на буквите" на д-р Еймен Сувейд и д-р Ибрахим Адил и "Атлас по Теджуид" на д-р Еймен Сувейд.

Необходимо е да разясним, че колкото и добре да е разработена дадена книга, тя не е достатъчна сама по себе си за пълното усвояване на правилното четене на Свещения Коран. Това е възможно единствено, като изучим едновременно, както правилата описани в книгите, така и тяхното практическо приложение в ръцете на учител, владеещ правилното четене на Книгата на *Аллах*.

Затова отправяме призив към нашите братя и сестри да не се отнасят небрежно към тази благодатна наука, а да положат нужните усилия за нейното усвояване, защото тя е ключа за предпазване от грешно четене на Свещения Коран и спечелване на пълната награда от него, както казва Пратеникът на *Аллах* (*Аллах* да го благослови и приветства): "Най-добрият от вас е онзи, който изучава Корана и го преподава."

Завършвайки се молим на *Аллах* да отреди на всички ни правилно четене на Неговата Книга, спазване на нейните повели и спечелване на нейната награда в най-високите степени на *Дженнета*. Амин!

Хасан Брахимбашев
Хасан Лошев
1431 г. *хиджра*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

След като отправим възхвала и благодарност към Всевишния *Аллах* и мир и благослов на Неговия Пратеник, семейството му и неговите сподвижници,

Езиковото значение на *теджуид* е направата на нещо красиво и хубаво. Като термин означава: да се даде на всяка буква нейното "право" и онова, "което ѝ се полага". И да се върне всяка буква към нейната "основа". "Право" на буквата означава нейните задължителни качества, онова, "което ѝ се полага" значи нейните условни качества и "основа" – нейното местопроизношение. Разбери това!

Глава местопроизношения на буквите

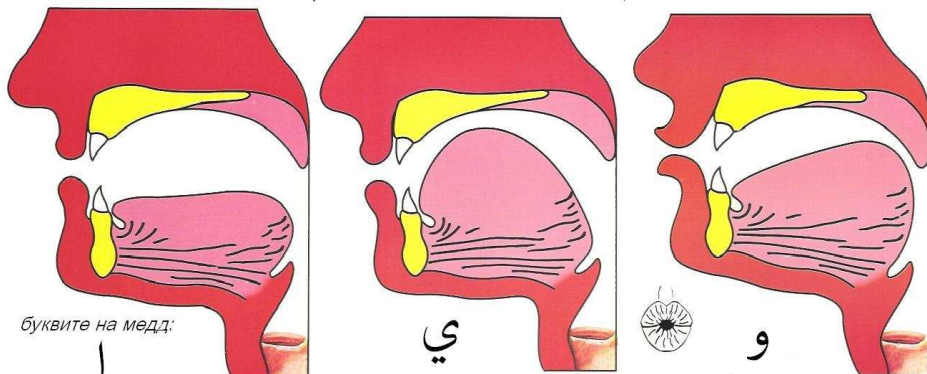
Известно е, че при повечето хора зъбите са тридесет и два. По тази причина върху дадената картина са изобразени тридесети и два зъба. Шестнадесет от тези зъби са на горната челюст и шестнадесет на долната. Най-предните зъби от горната челюст се наричат предни резци. След тях следват задните резци. След тях се намират островръхи зъби, които се наричат кучешки. И всичките зъби, които се намират след тях се наричат кътници, а последните от тях се наричат мъдреци. Имената и подреждането на зъбите от долната челюст е същото.

Известно е, че всички местопроизношения се разполагат върху пет определени области. **Първо:** Местопроизношението на буквите за удължаване принадлежи на кухината на гърлото и устата. **Второ:** Гърлото – то съдържа три местопроизношения, които са подредени върху картината. **Трето:** Езикът съдържа десет местопроизношения, подредбата на които е изобразена върху картината. **Четвърто:** Устните – съдържат две местопроизношения, които също са подредени върху рисунката. **Пето:** Местопроизношението на скрития *нун* (*нун* при *ихфа*) принадлежи на носната кухина.

Местопроизношението на всяка буква се усеща най-добре, когато буквата се изговори в положение на *сукун* след *хамза*. Например: أَفْ، اِقْ، اَنْْ и т.н.

Известно е, че местопроизношенията на буквите са седемнадесет.

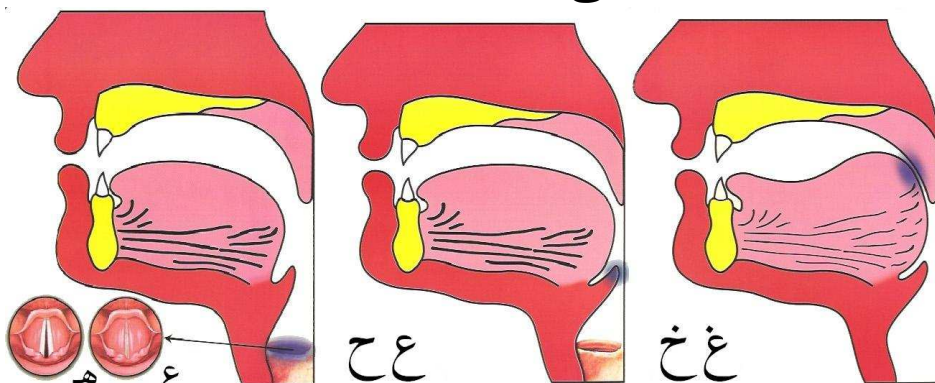
Първото местопроизношение е кухнята на гърлото и устата. От там излизат буквите за удължаване.

Второ местопроизношение: От дъното на гърлото в мястото, където се свързва с гърдите се изговарят първо (хамза) ء после هـ

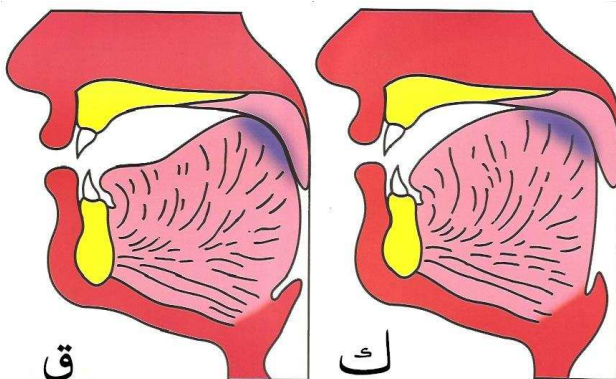
Трето местопроизношение: От средата на гърлото се изговарят първо ع след нея ح

Четвърто местопроизношение: От най-горната част на гърлото, близо до устната кухина се изговарят първо غ след нея خ

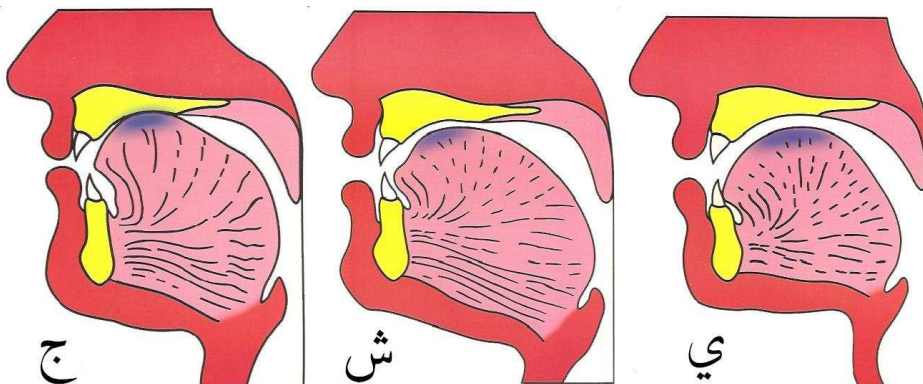

Пето местопроизношение: От дъното на езика със срещуположната му част от небцето се изговаря ق

Шесто местопроизношение: Един пръст по-напред от местопроизношението на ق се изговаря ك

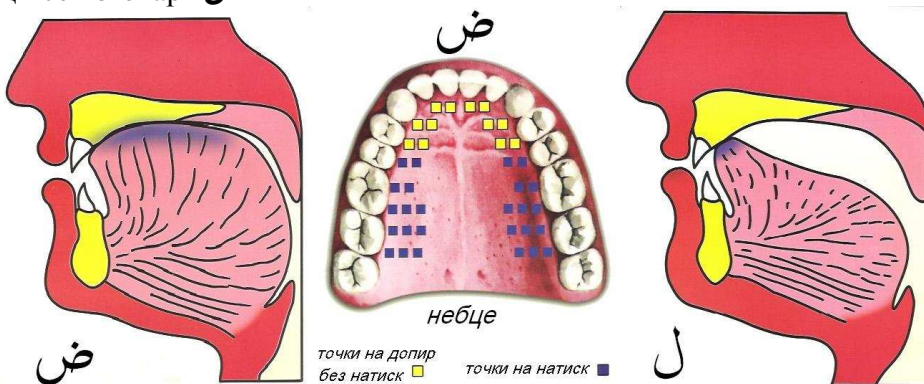

Седмо местопроизношение: От средата на езика със срещуположната ѝ част от небцето се изговарят **ی و ش ج**

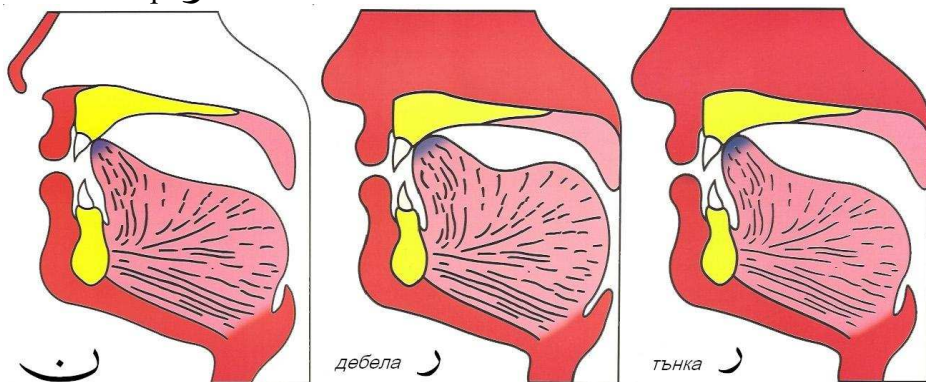
Осмо местопроизношение: От лявата или дясна страна на езика, или двете заедно, със срещуположните ѝ кътници се изговаря **ض**

Девето местопроизношение: От лявата и дясна страна, чак до върха на езика (след местопроизношението на **ض**) със срещуположните му венци се изговаря **ل**

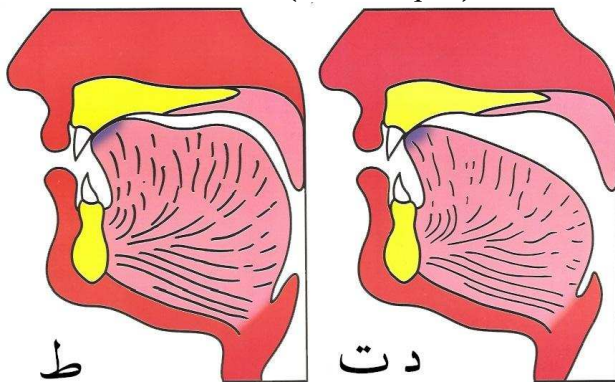
Десето местопроизношение: С върха на езика и венците на двата предни горни зъба се изговаря **ن** без *ихфа*.

Единадесето местопроизношение: С върха на езика и малко от вътрешната му част със срещуположните му венци на двата предни горни зъба се изговаря **و**

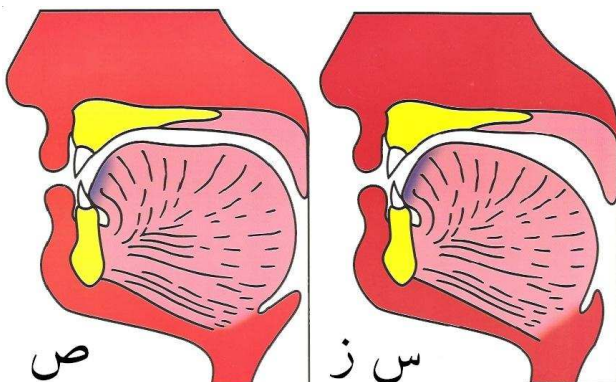

Дванадесето местопроизношение: В посочения ред: С повдигане на върха на езика при края на венците се изговаря **ط**. Малко по-напред **د**. И близо до средата на венците се изговаря **ت**.

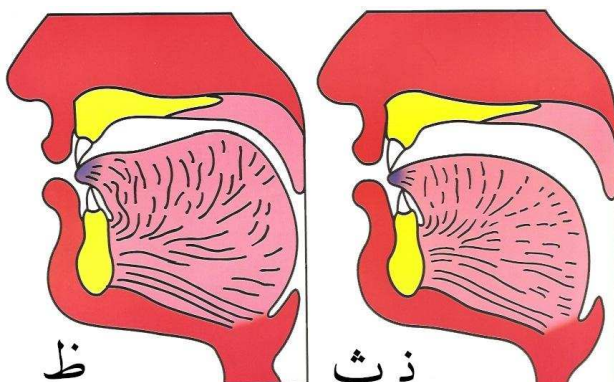
Забележка: Венците се простират от основите на зъбите (тяхното начало) до грапавините на небцето (техния край).

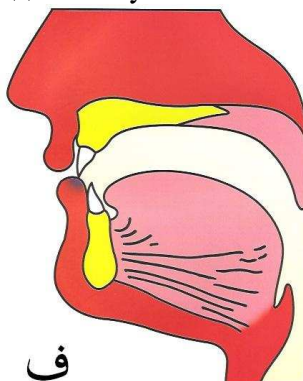
Тринадесето местопроизношение: В посочения ред: С ръба на върха на езика при средата на предните долни зъби, като върха на езика застава близо до областта от средата на предните долни зъби до средата на предните горни зъби, без да ги докосва, се изговаря **ص**. По същия начин, малко по-близо до върховете на предните долни и горни зъби се изговаря **ز**. При самите върхове на предните долни и горни зъби се изговаря **س**.

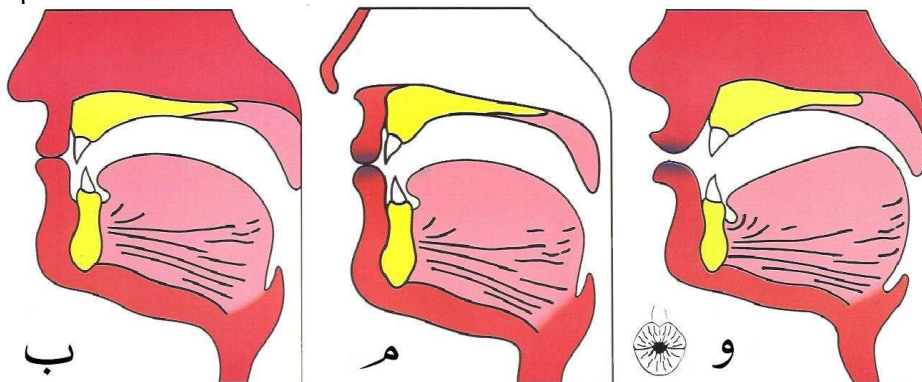
Четиринадесето местопроизношение: С върха на езика и върховете на предните горни зъби се изговаря ظ. Малко по-назад е ذ. И малко по-назад от нея е ث. Всички те се изговарят с изкарване на езика навън между зъбите.

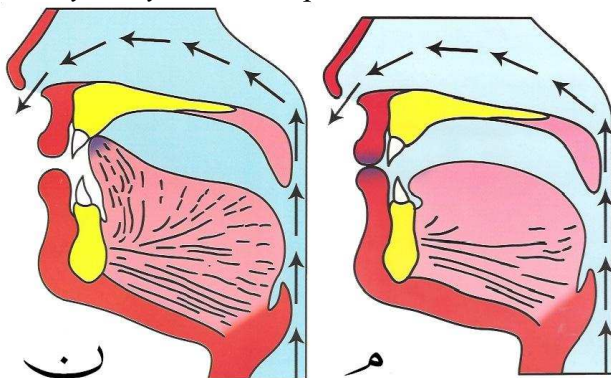
Петнадесето местопроизношение: С върховете на предните горни зъби и вътрешната част на долната устна се изговаря ف

Шестнадесето местопроизношение: Между двете устни с техните вътрешни части с по-силно притискане се изговаря **ب**. Малко по-навън след нея, близо до върховете на устните с по-слабо притискане се изговаря **م**. И още по-близо до върховете на устните, като се доближат една до друга без да се затварят се изговаря **و**. Подреждат се в този ред: **م ب و**

Седмнадесетото местопроизношение е носната кухина. От нея се изговарят скрития *нун* и *гунна*. Разбери това!

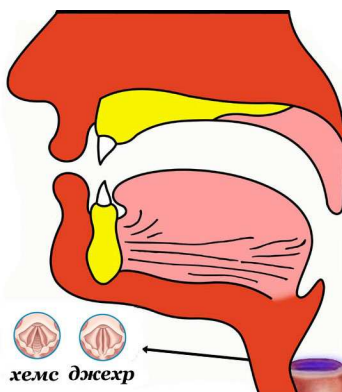
Глава задължителни качества на буквите

Известно е, че качества на буквите са два вида: задължителни и условни. Задължителни са качества, които неотменно съпътстват буквата при всяко едно нейно положение. Т.е. винаги, когато буквата е налице, нейното качество също е налице. По същия начин, както местопроизношенията, задължителните качества на буквите най-ясно проличават, когато буквата е в положение на *сукун*. От тук нататък следва пояснение на шестнадесетте всеобщоизвестни задължителни качества.

Джехр جَهْر. Джехр се нарича: При изговаряне на буквата се задържа всичкия въздух или повечето от него, а гласът се чува ясно. Буквите на *джехр* са ظ ل ق و ر ب ض ء ذ غ ز ا ج ن د م ط ي ع и са събрани във фразата: ظَلُّ قَوْ رَضٌ اِذْ عَزَا جُنْدٌ مُطِيعٌ.

И още хемс هَمْسٌ. Хемс се нарича: При изговаряне на буквата въздуха се пропуска, а гласът не се чува силно, както при *джехр*. Буквите на *хемс* са ف ح ث ه ش خ ص س ك ت и са събрани във фразата: فَحَثُّ هَشَخَصٌ سَكْتٌ. Те двете са противоположни.

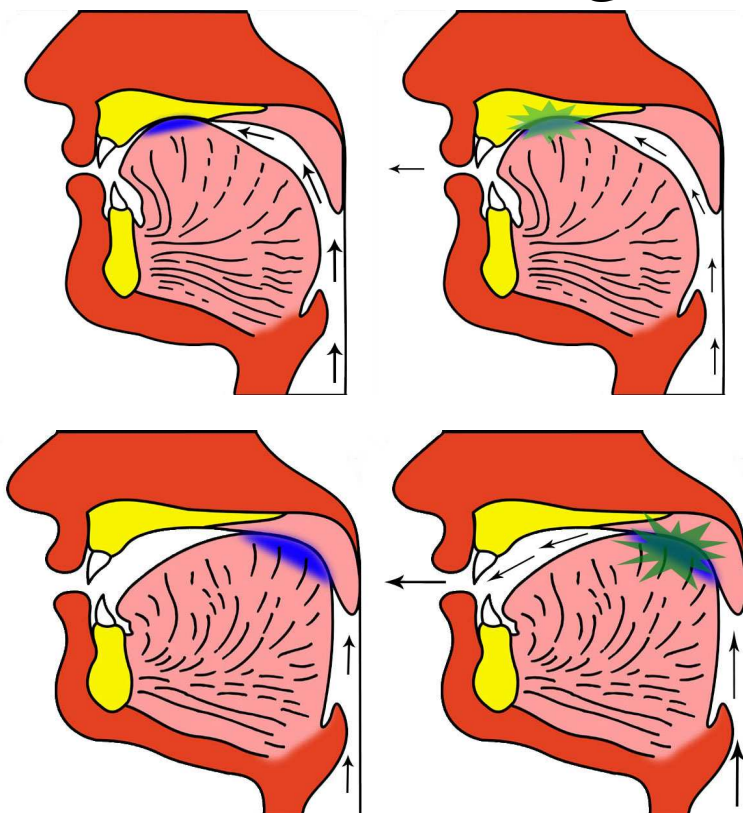
Положение на гласните струни при буквите на *хемс* и буквите на *джехр*:

И още шиdde شِدَّة. Шиdde се нарича: При изговаряне на буквата в местопроизношението не остава пролука, заради което гласът се задържа изцяло. Буквите на *шиdde* са ج د ق ط ب ك ت и са събрани във фразата:

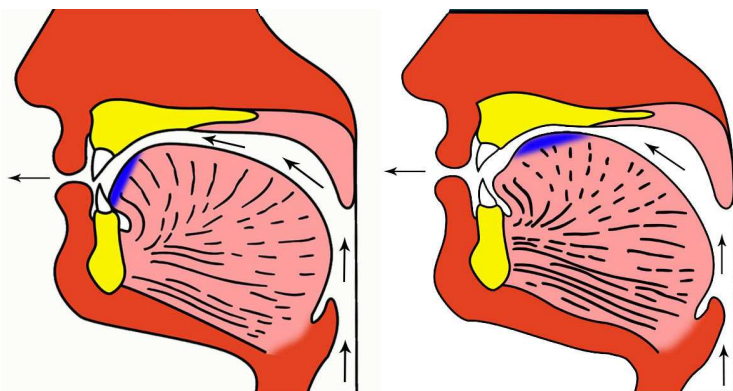
أَجَدَ قَطٍ بَكَتْ

Пример за образуване на преграда в местопроизношението на буквата **ك** и последващото ѝ разрушаване при буквите на *шидде* **ج** и **ك**:

И още *rahaue* رَخَاوَة. *Rahaue* се нарича: При изговаряне на буквата остава пролука в местопроизношението, заради което гласът се пропуска изцяло. Буквите на *rahaue* са **ذ** **ا** **ف** **ث** **ي** **ح** **س** **خ** **ظ** **ش** **ص** **ه** **ز** **و** **ض** **غ** **ي** **ا** **ف** **ذ**. Буквите на *rahaue* са събрани във фразата: **حَسُّ حَظِّ شَصُّ هَرٍّ وَضَعْتُ يَأْفَذُ**.

Пример за образуване на пролука и преминаването на въздуха през нея при буквите на *рахауе* **ش** и **ز**:

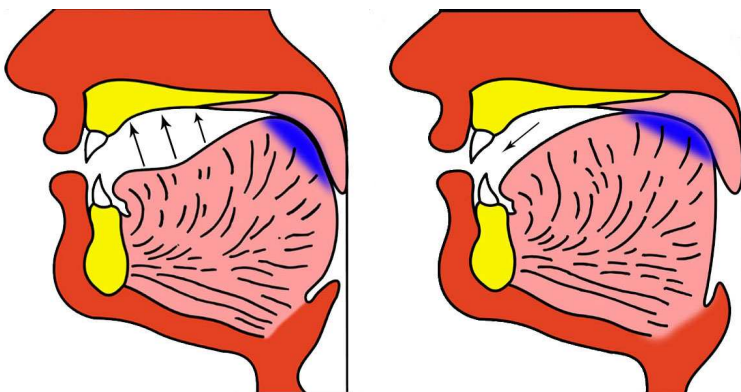

И още бейнийе **بَيْنِيَّة**. Бейнийе се нарича: При изговаряне на буквата гласът нито се задържа изцяло, нито се пропуска изцяло. Буквите на бейнийе са **ر ل ن ع م د** и са събрани във фразата: **لِنْ عُمَر**. *Шидде* и *рахауе* са противоположни, а бейнийе се намира между тях двете.

И още истиаля **إِسْتِعْلَاء**. Истиаля се нарича: При изговаряне на буквата дъното на езика, т.е. най-задната му част, се вдига нагоре към небцето. Буквите на истиаля са **خ ص ض غ ط ق ظ** и са събрани във фразата: **حُصَّ ضَغَطٍ قَظ**.

И още истифал **إِسْتِفَال**. Истифал се нарича: При изговаряне на буквата дъното на езика спада към долната челюст и не се издига към небцето. Буквите на истифал са **ء ن ش ر ح د ي ث ع ل م ك س و ف ن ج ه** и са събрани във фразата: **أَنْشُرَ حَدِيثَ عَلِمِكَ سَوْفَ نَجْهَرُ بِذَا**. Те двете са противоположни.

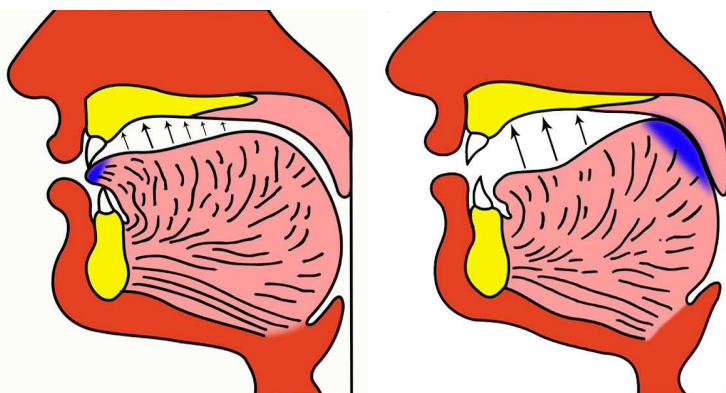
Примери за издигането на гласа към небцето при буквата **ق** от истиаля и понижаването му при буквата **ك** от истифал:

И още итбак **إِطْبَاق**. **Итбак** се нарича: При изговаряне на буквата езикът покрива небцето, т.е. почти целият език силно се приближава или долепя до небцето. Буквите на **итбак** са **ص ض ط ظ**.

И още инфитах **إِفْتِتَاح**. **Инфитах** се нарича: При изговаряне на буквата езикът и небцето се отделят едно от друго, като въздухът излиза от пространството между тях. Буквите на **инфитах** са **م ن ع خ ذ و ج د س ع** и са събрани във фразата: **ت ف ز ك ي ح ق ل ه ش ر ب غ ي ث**. Те двете са противоположни. **مَنْ أَخَذَ وَجَدَ سَعَةً فَرَكَى حَقًّا لَهُ شَرِبُ عَيْثٍ**. Те двете са противоположни.

Примери за затваряне на пространството между езика и небцето при буквата **ظ** от **итбак** и за разтварянето му при буквата **ق** от **инфитах**:

И още калкале **قَلْقَلَة**. **Калкале** се нарича: При събиране на качествата **шиидде** и **джехр** в една буква се чува отглас, при нейното изговаряне и още

получава се раздвижване в местопроизношението й. Заради силния удар в него се получава допълнителен силен, ясен звук. *Калкале* има само в положение на *сукун*.

Буквите на *калкале* са пет и те са **ق ط ب ج د** и са събрани във фразата: **قُطَّبُ جَدٍ**. Когато някоя от тези пет букви е *сякине*, независимо дали се намира в средата или края на думата се получава *калкале*. Например: **يَخْلُونَ، أَحَدٌ، بِالْحَقِّ**. Езиковото значение на *калкале* е възбуждане, колебание, раздвижване. А като термин означава разтърсване в местопроизношението, при което се чува силно ударение.

И още сафир **صَفِير**. *Сафир* се нарича: При изговаряне на буквата се чува звук подобен на свирене. Буквите на *сафир* са **ص س ز**.

И още текрар **تَكَرَّر**. *Текрар* има само при буквата **ر**. *Текрар* се нарича подхлъзване или треперене на езика при нейното изговаряне, от което трябва да се предпазваме при четене.

И още инхираф **إِنْحِرَاف**. *Инхираф* се нарича отклоняване на въздушния поток от върха на езика към страните му при изговаряне на буквата **ل**.

И още тефеиши **تَفَشَّى**. *Тефеиши* се нарича разпръскване на въздух между езика и небцето при изговаряне на буквата **ش**.

И още иститале **إِسْطَالَة**. *Иститале* се нарича удължаване на гласа в местопроизношението на **ض** от неговото начало, към неговия край.

И още гунна **عُنَّة**. *Гунна* е глас, който излиза от носната кухина. *Гунна* има само при **ن** и **م**.

Глава условни качества на буквите

И другият вид са условни качества. Това са качества, които зависят от условие или причина. Ако условието (причината) е изпълнено, качеството също е изпълнено, но ако условието не е изпълнено, качеството също не е изпълнено. Те са единадесет.

Тефхим تَفْخِيم. *Тефхим* се казва на буква, която се чете дебело, а те са единадесет: буквите на *истиаля*, буквите ا and و за удължаване, когато се намират след буква на *истиаля* и освен тях буквите ل and ر, когато са налице условията за удебеляване. А буквите на *истиаля* се удебеляват винаги.

И още теркик تَرْقِيق. *Теркик* се казва на буква, която се чете тънко, а те са буквите на *истифал*, включително буквите ا and و за удължаване, когато се намират след буква на *истифал* и освен тях буквите ل and ر, при които не са налице условията за удебеляване. Изтъняването при буквите на *теркик* е задължително.

И още идгам إِدْغَام. *Идгам* означава вкарване (сливане) на една от две букви с еднакви местопроизношения и качества или еднакви местопроизношения и различни качества, или близки по местопроизношение или качества в другата.

Две букви с еднакви местопроизношения и качества се наричат *мислейн* مِثْلَيْن, с еднакво местопроизношение и различни качества се наричат *мутеджанисейн* مُتَجَانِسَيْن, а близки по местопроизношение или качества се наричат *мутекарибейн* مُتَقَارِبَيْن.

И още букви близки по местопроизношение са буквите, на които местопроизношенията са разположени близо едно до друго, а букви близки по качества са букви на които повечето от задължителните

качества съвпадат.

И още ихфа إِخْفَاء. Ихфа означава положение между идгам и изхар без удвояване (без шедде) в него и със запазване на гунна.

Известно е, че ихфа на буквата م не значи, че местопроизношението й, когато срещне буквата ب се губи напълно, а че устните не се притискат силно една към друга, и така се прикрива нейното изговаряне. По същия начин е изговарянето и при икляб.

И още при ихфа на буквата ن езикът застава близо до местопроизношението на буквата на ихфа.

И още изхар إِظْهَار. Изхар означава изговаряне на буквите от техните местопроизношения, със всичките им качества, по отделно (без да се смесват).

И още икляб إِقْلَاب. Икляб означава пълно превръщане на нун сякине или тенеун в م и нейната ихфа с гунна при буквата ب .

И още медд مَدَّد. Медд означава удължаване на гласа при буквите на медд. И още удължаване на буквата повече от нейното естествено времетраене.

И още каср قَصْر. Каср означава удължаване на буквата толкова, колкото е нейното естествено времетраене.

И още секте سَكَنَة. Секте означава спиране при четене, без поемане на въздух.

И още сукун سُكُون (сякине سَاكِنَة). Сукун се нарича буква без огласовка. Той е два вида. Сукун лязим е сукун, който се запазва както при спиране, така и при свързване и представлява или буква с джезим, която винаги се чете без огласовка или буква с шедде, която се състои от буква с

джезим и буква с огласовка, които се четат заедно. А сукун арид е сукун, който се запазва при спиране и се губи при свързване.

И още харака حَرَكَة (огласовка). Тя е противоположното на сукун, т.е. огласовка, а те са три: фетха فَتْحَة, кесра كَسْرَة и дамма ضَمَّة.

Времетраенето на една харака е колкото да се изговори една буква, а времетраенето на буквите за удължаване е две хараки, или двойно за съответните им огласовки. Т.е. елиф се равнява на две фетхи, йа на две кесри, а уау на две дамми.

И още времетраенето при ихфа и при шедде е по-малко от времето за изговаряне на две букви и повече от една. Разбери това!

Глава положения, при които настъпват условните качества

Хуруф ел-медд и хуруф ел-лин. Видове удължаване

Известно е, че буквите за удължаване (*харф медд*) са три: **و** **ا** **ي**. Кога **و** става буква за удължаване? Когато **و** е *сякине* и предишната буква е с *дамма*, **و** става буква за удължаване. Кога **ي** става буква за удължаване? Когато **ي** е *сякине* и предишната буква е с *кесра*, **ي** става буква за удължаване. А **ا** става буква за удължаване, когато е *сякине* и предишната буква е с *фетха*, като **أَوْتَيْنَا**.

И още, какво е мека буква (*харф лин*)? Меки букви са **و** и **ي**, когато са *сякине*, а буквата преди тях е с *фетха*, като **أَوْحَيْنَا**.

Причините за удължаване са две – *хамза* и *сукун*. *Хамза* е *елиф* с огласовка, а *сукун* е буква без огласовка.

И още видовете удължаване – *медд* – са шест: *табии* (طَبِيعِي) – естествено, *муттесил* (مُتَّصِل) – съединено, *мунфесил* (مُنْفَصِل) – разединено, *лязим* (لَازِم) – непременно, *арид* (عَارِض) – при спиране и *лин* (لِين) – омекотено.

Тул, теуессут и каср. Раум и ишмам

Тул (طُول) означава максимално допустимото времетраене при удължаване, което е шест *хараки*. *Каср* (قَصْر) е минимално допустимото времетраене при удължаване, което е две *хараки*. А *теуессут* (تَوَسُّط) е средно положение между *тул* и *каср* и се равнява на четири *хараки*.

И още *раум* (رَوْم) означава изговаряне на огласовката със слаб, скрит глас, а *ишмам* (إِشْمَام) – устните да заемат форма на *дамма*, след като се изговори *сукун*. Наред със *сукун*, *раум* и *ишмам* са начини на спиране

при четене, като *раум* е допустимо да се прави при буквите с *кесра* и *дамма*, а *ишмам* – единствено при буквите с *дамма*.

Раздел медр таби

Медр таби става, когато след буква за удължаване не следва причина за удължаване. Например: طه, أَبَدًا، تَوَّابًا، نُوحِيهَا (което се чете حَا مِيمٌ) от حم (което се чете حَا مِيمٌ) и (أَلِفٌ لَامٌ رَا) (което се чете حَا مِيمٌ).

Това удължаване трае две *хараки*.

Раздел медр муттесил

Когато след буква за удължаване следва причина за удължаване *хамза* и те са в една и съща дума става *медр муттесил*. Например: إِذَا جَاءَ، أَلَيْسَ، جِيءَ، سَوَاءَ.

Медр муттесил е задължително удължаване, за което учените са единодушни. Т.е. при всички четци се удължава според съответната му степен, без да се прави *каср*. А според *кираета* (четенето) на *Асим* и *риуайета* (преданието) на *Хафс* се удължава четири *хараки*.

Раздел медр мунфесил

Когато след буква за удължаване следва причина за удължаване *хамза* и те са в две различни думи става *медр мунфесил*. Например: يَتَأَيُّهَا، إِنِّي أَخَافُ، تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ.

Понякога буквата за удължаване е "посочваща" و , например: أَنْ مَالَهُ أَخْلَدَهُ، عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ или "посочваща" ے , например: مَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا، مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ. Посочваща و е тази, която се добавя при свързване след буквата ھ , която е *дамир* (местоимение), когато е огласована с *дамма*, а посочваща ی е тази, която се добавя при свързване

след буквата **ا** , която е *дамир*, когато е огласована с *кесра*. Начина по който се пишат се вижда от горепосочените примери.

Медд мунфесил е разрешено удължаване, с различия в него. Т.е. някои четци го правят *медд*, а други го правят *каср*. Според четенето (*кираета*) *Асим* и преданието (*риуайета*) *Хафс* то се удължава четири *хараки*.

Раздел медд лязим

Ако след буква за удължаване в същата дума има причина за удължаване *сукун лязим* става *медд лязим*. *Сукун лязим* е *сукун*, който се запазва и при спиране и при свързване. *Медд лязим* е четири вида.

1) *Медд лязим келими мусеккал* (*медд лязим* в дума с *шедде*).

Например: **تَأْمُرُونِي، الْحَاقَّةُ، وَلَا الضَّالِّينَ**

2) *Медд лязим келими мухаффеф* (*медд лязим* в дума без *шедде*).

Например: **ءَالَان**

3) *Медд лязим харфи мусеккал* (*медд лязим* в буква с *шедде*).

Например буквата **ل** от **الْمَ** (което се чете **لَامٌ مَّيْمٌ**) и **الْمَصَّ** (което се чете **طَا سَيْنٌ مَّيْمٌ**) и буквата **س** от **طَسَمَ** (което се чете **طَا سَيْنٌ مَّيْمٌ صَادٌ**)

4) *Медд лязим харфи мухаффеф* (*медд лязим* в буква без *шедде*).

Например буквата **م** от **الْمَ** (което се чете **لَامٌ مَّيْمٌ**), буквите **م** и **ص** от **الْمَصَّ** (което се чете **طَا سَيْنٌ مَّيْمٌ صَادٌ**), буквата **ل** от **الرَّ** (което се чете **حَا مِيمٌ**) и буквата **م** от **حَمَ** (което се чете **لَامٌ رَا**).

Медд лязим е задължително удължаване, за което учените са единодушни, че се удължава шест *хараки*.

Раздел медд арид

Когато след буква за удължаване следва причина за удължаване *сукун*

арид става *медд арид*. *Сукун арид* е *сукун*, който се запазва при спиране и се губи при свързване. Например: **يَعْلَمُونَ، نَسْتَعِينُ، يَوْمَ الدِّينِ**.

Медд арид е разрешено удължаване с различия в него. При това положение, когато думата завършва с *фетха* има три начина на четене: *тул*, *теуессут* и *каср* със *сукун*. Когато завършва с *кесра* има четири начина на четене: *тул*, *теуессут* и *каср* със *сукун* и *раум*. А когато завършва с *дамма* има седем начина на четене: *тул*, *теуессут* и *каср* със *сукун*, *тул*, *теуессут* и *каср* с *ишмам* и *раум*. Единственият начин на четене при *раум* е *каср*.

Раздел медд ел-лин

Когато след мека буква (*харф лин*) следва причина за удължаване *сукун* става *медд лин*. При това положение меката буква се удължава. Например: **وَالصَّيْفِ، عَلَيْهِ، مِنْ خَوْفٍ، يَوْمَ**.

Медд лин е разрешено удължаване с различия в него. Когато причината за удължаване е *сукун лязим* има два начина на четене: *тул* и *теуессут*. Например буквата **ع** от свещените слова **كَمَيْعَصَ** (което се чете **كَافَ هَا يَا عَيْنَ صَادَ**) и **حَمَ عَسَقَ** (което се чете **حَامِيمَ عَيْنَ سَيْنَ قَافَ**). А когато е *сукун арид* се удължава както *медд арид* в посочените по-рано в предишния раздел свещени думи, със съответно три, четири или седем начина на четене.

Нун сякине и тенуин. Мим сякине

Тенуин се наричат двойна *фетха*, двойна *кесра* или двойна *дамма*, а *нун сякине* е *нун* с *джезим*. И още *мим сякине* е *мим* с *джезим*.

Раздел ихфа

Буквите на *ихфа* са петнадесет **ص ذ ث ج ش ق س ك ض ظ ز ت د ط ف**

и те са събрани в първите букви от този стих:

صِفْ دَا تَنَا جُودَ شَخْصٍ قَدْ سَمَا كَرَمًا صَنَعَ ظَالِمًا زِدْ تَقَا دُمَ طَالِبًا فَتَرَى.

Когато *тенуин* или *нун* *сякине* срещнат една от тези петнадесет букви се получава *ихфа*. Например: غَنِيٌّ كَرِيمٌ، فَتَحْ قَرِيبٌ، عَنْ صَلَوَتِهِمْ.

Раздел изхар

Буквите на *изхар* са шест ه ح خ ع غ و и те са събрани в първите букви на тези свещени думи: اَللّٰهُ حَيُّ خَالِقٌ عَدْلٌ غَنِيٌّ هَادِيٌّ.

Когато *тенуин* или *нун* *сякине* срещнат една от тези шест букви се получава *изхар*. Например: مِنْ خَوْفٍ، مَنْ ءَامَنَ، عَفْوٌ حَلِيمٌ.

Раздел икляб

Буквата на *икляб* е ب. Когато *тенуин* или *нун* *сякине* срещнат буквата б се получава *икляб*. Например: سَمِيعٌ بَصِيرٌ، مِنْ بَعْدٍ، لَيْتَبَدَنَّ.

Раздел идгам бигунна (идгам с гунна)

Буквите на *идгам с гунна* са четири: يَمُوتُو.

Когато *тенуин* или *нун* *сякине* срещне една от тези четири букви се получава *идгам с гунна*. Например: فَضْلًا مِنَ اللَّهِ، خَيْرٌ يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ.

А ако *нун* *сякине* и و се намират в една и съща дума, при това положение става *изхар*: بُنْيَانٌ، قِتْوَانٌ، صِنْوَانٌ، الدُّنْيَا.

Раздел идгам бигайри гунна (идгам без гунна)

Буквите на *идгам без гунна* са две: لَرَّ.

Когато *тенуин* или *нун* *сякине* срещнат една от тези две букви става *идгам без гунна*. Например: عَفْوٌ رَحِيمٌ، هُدًى لِلْمُتَّقِينَ، مِنْ رَبِّهِمْ.

Раздел положения на мим сякине

Мим *сякине* (мим със сукун) има три положения:

Когато *мим сякине* срещне буквата *м* се получава *идгам мислейн* с *гунна*. Например: *أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ، عَلَيْهِمْ مَوْصَدَةٌ*.

Когато *мим сякине* срещне буквата *б* се получава *ихфа*. Например: *إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ، تَرْمِيهِمْ بِحَجَارَةٍ*.

А когато *мим сякине* срещне всички останали букви освен *м* и *б* се получава *изхар*. Например: *هُمْ فِيهِ، لَكُمْ دِينُكُمْ*.

Раздел идгам мислейн

Когато след буква със *сукун* следва същата буква се получава *идгам мислейн*. Например: *ءَاوَوْا وَتَصَرُّوا، أَنْ اضْرَبَ بِعَصَاكَ، فَمَا رِيحَتْ تِجَارَتُهُمْ*. А когато *нун сякине* срещне *н* се получават едновременно *идгам мислейн* и *идгам с гунна*. Например: *وَمَنْ تُعَمِّرُهُ، مِنْ نَارٍ*.

Раздел идгам мутеджанисейн

Когато се срещнат две букви с еднакви местопроизношения и различни качества, от които първата *сякине*, а втората с огласовка се получава *идгам мутеджанисейн*. Тези букви се намират в три местопроизношения.

Първото местопроизношение е *ط د ت*. Например:

لَيْنَ بَسَطْتَ، وَقَالَ طَائِفَةٌ، أَتَقْلَتَ دَعَا اللَّهَ، مَا عَبَدْتُمْ.

Второто местопроизношение е *ظ ذ ث*. Например: *إِذْ ظَلَمُوا، يَلْهَثُ ذَلِكَ*.

А третото местопроизношение е *م ب*. Например: *يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا*.

Раздел идгам мутекарибейн

Когато се срещнат две букви с близки местопроизношения или качества, от които първата *сякине*, а втората с огласовка се получава *идгам мутекарибейн*. Тези букви се намират в следните групи.

Първо буквите ل ر. Например: قُلْ رَبِّ، بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ.

Второ буквите ق ك. Например: أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ.

И трето всички букви, при които има *идгам*, който не е *мислейн* или *мутеджанисейн*.

Раздел *идгам шемсий*

Буквите на *идгам шемсий* са четиринадесет ت ث د ذ ر ز س ش ص ض и те са първите букви от думите на този стих ثَبِّثْ ثُمَّ دَعَّ ذُبَّابًا رَمَى زَيْدَ سُمُعَةَ شَيْمٍ صَدَرَ ضَيْفٍ طَابَ ظَنُّ لَهُ نَعَمٌ. Когато буквата ت от определителния член التَّاء, която се нарича "*лям теариф*" срещне една от тези четиринадесет букви се получава *идгам шемсий*. Ако тази буква е ن става *идгам шемсий* с *гунна*, а при всички останали букви този *идгам* е без *гунна*. Например: وَالنَّاسِ، وَالشَّمْسِ، وَالتَّيْنِ.

Раздел *изхар камерий*

Буквите на *изхар камерий* са четиринадесет ء ب غ ج ح ك و خ ف ع ق и са събрани във фразата: أَبْغِ حَبَّكَ وَخَفْ عَقِيمَهُ. Когато *лям теариф* срещне една от тези четиринадесет букви се получава *изхар камерий*. Например: وَالْعَصْرِ، وَالْفَجْرِ، وَالْقَمَرِ.

Раздел *положения на буквата ر*

Когато буквата ر е с *фетха* или *дамма* се чете дебело. Например: الرَّحْمَنُ، الرَّحِيمُ، الرُّوحُ، نَصْرُ اللَّهِ. А когато е с *кесра* се чете тънко. Например بِالرِّبِّ. Когато е *сякине* след буква с *фетха* или *дамма* се чете дебело: مَنْ شَكَرَ، بِالثَّدْرِ، وَاتَّحَرَ. А когато е *сякине* след буква с *кесра* се чете тънко. Например: وَاسْتَغْفِرَهُ، وَاصْطَبِرَ. И когато ر е *сякине* и я следва една от буквите на *истиаля* (а те са ضَغَطٌ قِطْ) в същата дума се чете

дебело. Например: *فِرْقَةٍ، قِرْطَاسٍ، مِرْصَادًا*. Но ако буквата на *истиала* е огласована с *кесра* е разрешено и тънко и дебело четене. Например *كُلُّ فِرْقٍ*. И още, когато *ر* е *сякине*, а буквата преди нея е с *кесра арида* (т.е. ако *ر* се намира след свързваща *хамза*) се чете дебело. Например: *لِمَنْ أَرْتَضَى، أَرْجِي*. И още, когато *ر* е *сякине* и буквата преди нея също е *сякине* последната не с взема под внимание, а се гледа буквата преди тях двете. Ако тя е *фетха* или *дамма* *ر* се чете дебело. Например: *بِالصَّبْرِ، مِنْ كُلِّ أَمْرٍ، فِي الصُّدُورِ*. И ако тя е *кесра* се чете тънко. Например: *بَصِيرٌ، قَدِيرٌ، حَجَرٌ*. И още, ако *ر* е *сякине* и се намира след *ي*, която е *харф лин*, се чете тънко. Например: *سَيَّرَ، خَيْرٌ*.

И още при спиране без *раум*, при дума на която последната буква е *ر*, предходната й буква е една от седемте букви на *истиала* със *сукун*, а буквата преди тях двете е огласована с *кесра* се позволява *тефхим* и *теркик*. Тези думи са *مِنْ مِصْرَ* и *عَيْنَ الْقَطْرِ*.

Раздел лефзатуллах

Правилото при буквата *ل* от името на *Аллах*, когато преди него се намира *фетха* без *имале* или *дамма* е задължително да се чете дебело. Ако преди него се намира *фетха* с *имале* е допустимо дебело и тънко четене. И ако преди него е *кесра* е задължително да се чете тънко.

Или когато буквата преди името на *Аллах* е огласована с *фетха* или *дамма* се чете дебело. Например: *هُوَ اللَّهُ، نَصَرُ اللَّهُ*. А ако е огласована с *кесра* се чете тънко. Например: *بِاللَّهِ، وَلِلَّهِ*.

Раздел дамир (местоимението *هـ*)

Известно е, че ако буквата след *дамир* е *сякине*, независимо дали

буквата преди него е с огласовка **كُرْسِيَّهِ السَّمَوَاتِ** или със *сукун* **كُرْسِيَّهِ السَّمَوَاتِ** той не се удължава при всички четци. И още ако върху *дамир* има *сукун* или ако спираме на *дамир* с *раум*, при всички тези положения удължаването отпада **مِنْهُ، وَاجْتَبَىٰ**.

Когато буквата преди *дамир* е огласована, *дамир* се удължава. Например: **وَلَهُ، إِنَّهُ، بِهِ،** Обаче буквата **ه** от думите **لَمْ يَنْتَهِ** и **مَا نَفَقَهُ** не се удължава, тъй като тя не е *дамир*, защото е част от корена на тези думи. А когато буквата преди *дамир* е сякине, *дамир* не се удължава. Например: **فِيهِ، إِلَيْهِ، فِيهِ،** с изключение на думата **مُهَآَا فِيهِ**, където *дамир* се удължава.

Раздел секте

Секте означава спиране на гласа, без поемане на въздух. В целия Коран има *секте* на четири места: В *сура* **الْكَهْفِ** при думите **عَوَجًا قِيَمًا**, в *сура* **يس** при думите **مِنْ مَرَقَدِنَا هَآَا**, в *сура* **الْقِيَامَةِ** при думите **مَنْ رَاقٍ** и в *сура* **المُطَفِّفِينَ** при думите **بَلَّ رَانَ**.

Известно е, че *тенуинът* от думата **عَوَجًا** се превръща в *елиф*, върху който се прави *секте*. *Секте* също се прави и върху *елифа* от думата **بَلَّ رَانَ**, върху **ن** от думата **مَنْ رَاقٍ** и **ل** от думата **رَانَ**.

Глава допълнения

Известно е, че لَكِنَّا е в сура الْكَهْف, думите الظُّنُونَا، الرَّسُولَا، السَّيِّلَا са в الْإِنْسَانِ، الْقَوَارِيرَا، سَلَسِلَا، الْأَحْزَابِ.

Известно е, че в риуайета Хафс елифа в края на седемте долупосочени думи се запазва (чете се) при спиране, а при свързване не се чете. Те са местоимението за първо лице, единствено число أَنَا и още думите لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ، الظُّنُونَا، الرَّسُولَا، السَّيِّلَا، سَلَسِلَا، الْقَوَارِيرَا, като за думата سَلَسِلَا има още един риуайет на Хафс за четене със сукун върху буквата ل при спиране.

Известно е, че в риуайета Хафс при думата فَأَعْجَمِيَّ от сура فَصَّلَتْ втората хамза се чете с тесхил. Т.е. втората хамза се чете между хамза и фетха. А думата مَجْرَاهَا от сура هُوْد се чете с имале кубра според кираета, т.е. буквата ا намираща се след ر се чете с имале, а самата ر се чете тънко. Имале означава приближаване на ا към ي и приближаване на фетха към кесра. Т.е. да се прочете ا между ا и ي и още да се прочете фетха между фетха и кесра.

Съдържание

Предговор	1
Глава местопроизношения на буквите	2
Първо местопроизношение	4
Второ местопроизношение	4
Трето местопроизношение	4
Четвърто местопроизношение	4
Пето местопроизношение	4
Шесто местопроизношение	4
Седмо местопроизношение	5
Осмо местопроизношение	5
Девето местопроизношение	5
Десето местопроизношение	6
Единадесето местопроизношение	6
Дванадесето местопроизношение	6
Тринадесето местопроизношение	6
Четиринадесето местопроизношение	7
Петнадесето местопроизношение	7
Шестнадесето местопроизношение	8
Седемнадесето местопроизношение	8
Глава задължителни качества на буквите	9
Джехр	9
Хемс	9
Шидде	9
Рахауе	10
Бейнийе	11
Истиаля	11
Истифал	11
Итбак	12
Инфитах	12
Калкале	12
Сафир	13
Текрар	13
Инхираф	13
Тефешии	13
Иститале	13
Гунна	13
Глава условни качества на буквите	14
Тефхим	14
Теркик	14
Идгам	14
Ихфа	15
Изхар	15
Икляб	15
Медд	15
Каср	15

<i>Секте</i>	15
<i>Сукун</i>	15
<i>Харака</i>	16
<i>Глава положения, при които настъпват условните качества</i>	17
<i>Хуруф ел-медд и хуруф ел-лин. Видове удължаване</i>	17
<i>Тул, теуессут и каср. Раум и ишмам</i>	17
<i>Раздел медд таби</i>	18
<i>Раздел медд муттесил</i>	18
<i>Раздел медд мунфесил</i>	18
<i>Раздел медд лязим</i>	19
<i>Раздел медд арид</i>	19
<i>Раздел медд ел-лин</i>	20
<i>Нун сякине и тенеун. Мим сякине</i>	20
<i>Раздел ихфа</i>	20
<i>Раздел изхар</i>	21
<i>Раздел икляб</i>	21
<i>Раздел идгам бигунна (идгам с гунна)</i>	21
<i>Раздел идгам бигайри гунна (идгам без гунна)</i>	21
<i>Раздел положения на мим сякине</i>	21
<i>Раздел идгам мислейн</i>	22
<i>Раздел идгам мутеджанисейн</i>	22
<i>Раздел идгам мутекарибейн</i>	22
<i>Раздел идгам шемсий</i>	23
<i>Раздел изхар камерий</i>	23
<i>Раздел положения на буквата ُ</i>	23
<i>Раздел лефзатуллах</i>	24
<i>Раздел дамир (местоимението ھ)</i>	24
<i>Раздел секте</i>	25
<i>Глава допълнения</i>	26

